

Het „spelletje” herhaalde zich nog twee maal. De afloop kon door de heer Minderhoud wegens drukke bezigheden niet worden afgewacht. Ook was het hem een raadsel welk voorwerp de kraai aldus behandelde, het leek hem een korst brood. De waarneming interesseerde mij bijzonder, omdat of misschien een brok aardappel, het hier een soort van intermediaire actie betrof liggend tussen de door Dr. Tinbergen beschreven kraaiactie en de waarnemingen van Prof. Dr. D. M. de Vries (D.L.N. '56-4), die een kraai het werk van een Torenvalk zag doen, het grijpen van een muis met de poten en die meenemen naar een paaltje. Met toch ook weer een nieuw element daarnaast: het weer opvangen in de vlucht en met de poot naar de bek brengen.

B. J. J. R. WALRECHT.

De verspreiding van Zaagblad in ons land. Naar aanleiding van het artikel over *Serratula tinctoria* van Dr. A. J. M. Garjeanne in De Levende Natuur, januari 1959, moeten wij opmerken, dat de verspreiding van deze soort in Nederland er helaas heel wat minder gunstig voor staat dan men uit dit artikel moet opmaken. Dr. Garjeanne meent, „dat we kunnen zeggen, dat Zaagblad voorkomt in alle oostelijke provincies van Groningen tot en met Limburg, in Utrecht en in het zuidwesten van Noordbrabant”. Daarvan is helaas geen sprake meer. *Serratula* is ons nog slechts van één plaats in Nederland bekend, en dat is de door Dr. Garjeanne beschreven groeiplaats bij Groesbeek. Wij memoreerden dit reeds verscheidene malen; zie: C. G. van Leeuwen, Delfstofwinning in Natuurgebieden in Nederland, De Levende Natuur 58, p. 220 (1955); V. Westhoff, De verarming van flora en vegetatie, in: Vijftig jaar natuurbescherming in Nederland (Gedenkboek Ver. tot Behoud van Natuurmonumenten), p. 163 (1956).

De door Heukels genoemde en door Garjeanne geciteerde vindplaatsen zijn vermoedelijk wel alle historisch juist, maar de vernietigende nivellerende werking van landbouw en cultuurtechniek heeft in een halve eeuw tijds Zaagblad uit ons land verdreven, op dit laatste refugium na. En dit proces is niet eens van recente datum.

Wij zijn van „middelbare leeftijd” en kennen ons land tamelijk goed, maar *Serratula* hebben wij — behalve bij Groesbeek — alleen nog maar gekend op de groeiplaatsen bij Eelderwolde, thans verdwenen.

Het is begrijpelijk, dat oudere en niet nauwkeurig ingewerkte biologen zich moeilijk kunnen indenken,

dat de flora van ons land inderdaad zo ontstellend verarmd is.

R.I.V.O.N.

CHR. G. VAN LEEUWEN.
Dr. V. WESTHOFF.

Kikkerkluwen van bijzondere omvang. Op 8 maart werd bij Middelburg in een poel een vreemd kikkergekwak vernomen. Bij onderzoek bleek, dat een 20—25 gewone kikkers een kluwen hadden gevormd om 1 dode kikker. Al is kluwenvorming van mannetjeskikkers om een vrouwelijke geen zeldzaamheid, dit geval geef ik toch door om het grote aantal dat er bij was betrokken.

Biezeling.

B. J. J. R. WALRECHT.

Paaitrek van zeeduidendpoten, *Nereis virens* (Sars), in de nacht van 5 op 6 april 1959. Dank zij de belangstelling van een aantal mossel-lossende arbeiders te Yerseke kwamen wij op het spoor van bovengenoemde paaitrek. Zeer vroeg in de ochtend om $\pm$ 1.30 uur bij sterk opkomende vloed ($\pm$ 2.50 uur te Yerseke) zagen de arbeiders op maandag 6 april een sterke beweging in het water tussen kade en schip. Dachten de mannen eerst aan „kluwens” van Palingen, al spoedig bemerkten zij met „zagers” te doen te hebben, de in Zeeland gebruikelijke naam voor zeeduidendpoot (*Nereis*). Ietwat verbijsterd door de grote aantallen en het vreemde, dat ze „zwommen”, vroegen ze inlichtingen aan mijn adres. Ik kon eerst donderdagmiddag poolshoogte gaan nemen, waarbij enkele mossel- en oesterkwekers mij behulpzaam waren. Zij hadden nl. bemerkt, dat door de hoge vloed op 6 april een aantal van de gesignaleerde dieren op de kaden waren achtergebleven. We vonden er nog een zestal, dik met stof overstoven, die tot onze verrassing nog levensteken vertoonden. Deze, opgezonden aan Dr. J. H. Stock te Amsterdam, werden door hem ondergebracht bij *Nereis virens* (Sars), hetgeen schijnt te betekenen, dat zij niet behoren tot de *Nereis*-soorten, die de ondiepe zanden en slibbanken bewonen. Waar komen deze dieren, zg. Grote zeeduidendpoten, vandaan? Na onze oproep om bevestiging van de waargenomen trek via de Prov. Zeeuwse Courant, ontvingen wij bericht van een mosselvisser, die op de bewuste maandagmorgen bij de nieuwe werkhaven bij Bruinisse (Deltaplan) enkele tientallen nog levende „zagers” had gezien, die vanuit de vloedlijn over een afstand van 5—8 meter „sterk vermagerd” en traag, naar het water kropen. Enkele gelukte dat, waarna zij traag wegzwommen. Hiermee is duidelijk geworden, dat de paaitrek althans de breedte

Yerseke—Bruinisse besloeg en dat er dus enorme aantallen bij betrokken waren. Vermoedelijk zal ook op andere plaatsen het voorkomen van „zagers op het droge” wel zijn opgevallen. Gaarne verzoeken we zo mogelijk aanvullende gegevens op te zenden. B. J. J. R. WALRECHT.

Onderzoek broedvogelstand van de Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) in Nederland. In 1959 stelt het R.I.V.O.N. (Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud) een onderzoek in naar het voorkomen van de Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) als broedvogel in ons land.

In verband hiermee doet zij een beroep op de medewerking van de zijde van hen, die met de terreinen van deze vogelsoort bekend zijn. Het R.I.V.O.N. stelt in een enquête de volgende vragen voor:

1. In welke gemeente is uw waarnemingsgebied gelegen? Welke naam draagt het eventueel?
2. Hoe groot is de oppervlakte van het terrein?
3. Waaruit bestaat de vegetatie (heide, dennenbos, sparrenbos enz.)?
4. Welke veranderingen heeft het gebied in de laatste jaren ondergaan en heeft dit volgens u invloed gehad op de vogelbevolking?
5. Op welke data is het terrein in 1959 door u bezocht?
6. Hoe groot was het aantal vogels op de verschillende bezoekdagen?
7. Hoe groot is volgens uw vermoeden het aantal broedparen?
8. Heeft de Nachtzwaluw volgens uw mening dit jaar met succes in het terrein gebroed?
9. Beschikt u nog over meer inlichtingen of gegevens van vroeger en van andere terreinen? Zo ja, zou u deze ook willen meedelen?
10. Wordt bij uw weten de Nachtzwaluw om een of andere reden vervolgd? Zo ja, om welke reden? Of is er een andere aanwijsbare oorzaak voor achteruitgang?

R.I.V.O.N.

Soestdijkseweg 33, Bilthoven-N.

Kwartelkoning-inventarisatie 1959. In de jaren 1947 t/m 1950 werd onder auspiciën van de toenmalige afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer een onderzoek ingesteld naar het voorkomen van de Kwartelkoning (*Crex crex* (L)) als broedvogel in Nederland. De resultaten van dit onderzoek werden in een uitvoerig rapport vast-

gelegd, dat in 1951 werd toegezonden aan de voornaamste medewerkers aan het onderzoek en aan verschillende andere hierin geïnteresseerden. Resumerend kan worden gezegd, dat het totale aantal broedparen in ons land destijds hoogstwaarschijnlijk minder dan 100 bedroeg. De soort werd in voornoemde jaren vrijwel uitsluitend in laaggelegen hooilanden aangetroffen. De meeste waarnemingen kwamen binnen uit de provincie Friesland, waar in 1947 op tenminste 25 plaatsen Kwartelkoningen werden gesignaleerd. Verder kwamen enkele incidentele mededelingen binnen over het voorkomen van de soort in de provincies Groningen, Drente, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noordholland en Noordbrabant. Vrijwel overal werd een sterke achteruitgang van de soort vastgesteld. De voornaamste oorzaak van deze achteruitgang is hoogstwaarschijnlijk, dat de soort pas zeer laat in het seizoen broedt, zodat vele legfels worden uitgemaaid.

Het is zowel uit een oogpunt van natuurbescherming als uit wetenschappelijk opzicht van belang, om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over het huidige voorkomen van de soort, alsmede over de omvang van de achteruitgang van het aantal broedparen.

Wij zullen het dientengevolge zeer op prijs stellen als u op de navolgende vragen wilt antwoorden en uw gegevens voor 1 september aan mij wilt toezenden. De resultaten van het onderzoek zullen t.z.t. worden gepubliceerd en uitgewerkt door de stafafdeling Natuurbescherming van het Staatsbosbeheer, in samenwerking met het R.I.V.O.N.

- a. Zijn u recente broedgevallen van Kwartelkoningen bekend (van 1950 tot 1959)? Zo ja, waar werden deze vastgesteld en wanneer?
- b. Op welke wijze werden deze broedgevallen vastgesteld? (bv. nestvondst, uitgemaaid legfel, waarneming van oude vogels met jongen).
- c. Beschikt u over recente waarnemingen van roepende vogels? Zo ja, waar en wanneer werden deze gehoord?
- d. Zijn u gegevens bekend over het voorkomen van de soort in de jaren vóór 1950, die mij nog niet ter gelegenheid van de vorige census werden medegedeeld?
- e. Kunt u oorzaken vermelden, die naar uw mening aanleiding zijn tot de achteruitgang van de soort?
- f. Naam en adres van de inzender:

De directeur van het Staatsbosbeheer,
Museumlaan 2, Utrecht.